

P Ő V O D N Ě O Z N Ā M E N I A

Štúdiu elektródových procesov v taveninách sústavy Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl metódou *E*—*τ* kriviek

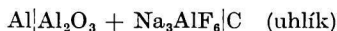
C. KUBÍK, M. MALINOVSKÝ

*Ústav anorganickej chémie Slovenskej akadémie vied,
Bratislava*

Sledovali sa potenciálové zdržania na krivkách *E*—*τ* pri otvorenom prúdokruhu v niektorých taveninách sústavy Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl. Potenciál zdržania sa s koncentráciou NaCl ani AlF₃ prakticky nemení; pri nižších koncentráciách Al₂O₃ sa záporné hodnoty potenciálu zvyšujú, čo je pravdepodobne spôsobené tým, že v danom prostredí má platinová porovnávacía elektróda funkciu kyslíkovej elektródy.

Z práce vyplýva, že pridaním NaCl do elektrolytu na výrobu hliníka sa nezvyšuje možnosť vylučovania sodíka na katóde.

V súvislosti s možnosťou aplikácie chloridu sodného ako prísady do elektrolytu na výrobu hliníka [8] sa vynorila otázka, ako bude vplývať zvýšená koncentrácia sodných iónov na vzájomný vzťah vylučovacích potenciálov hliníka a sodíka. Vplyvom zloženia taveniny sústavy Na⁺, Al³⁺||F⁻ O²⁻ na rozkladné napätie Al₂O₃ sa zaoberali G. A. Abramov a spolupracovníci [1], ktorí merali elektromotorické napätie článku

pri premennom zložení taveniny. Samotný katódový potenciál v kryolitových taveninách študoval metódou *I*—*E* kriviek L. N. Antipin [2]. Vplyv zväčšenia koncentrácie a teda aj aktivity Na⁺ na vylučovací potenciál Al³⁺ z daných elektrolytov sa zatiaľ neskúmal.

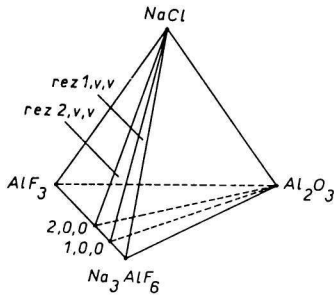
Experimentálna časť

Chemikálie

Fluorid sodný p. a., žiháný pol hodiny pri 600 °C. Fluorid hlinitý, prečistený sublimáciou čistého AlF₃ podľa [7]. Obsah 99,0—99,5 % váh. AlF₃, zvyšok do 100 % je Al₂O₃. Pri príprave tavenín sa obsah Al₂O₃ v AlF₃ bral do úvahy. Kyslíčnik hlinitý „čistý“ 99,0 %, žiháný jednu hodinu pri 1200 °C. Chlorid sodný p. a., žiháný pol hodiny pri 600 °C.

Volba rezov a bodov

V koncentračnom štvorstene sústavy Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl (obr. 1) sa sledovala hraničná ternárna sústava Na₃AlF₆—Al₂O₃—NaCl a dva rovinné rezy, vedené vrchol-

Obr. 1. Koncentračný štvorsten sústavy Na_3AlF_6 — AlF_3 — Al_2O_3 — NaCl s vyznačením rovinných rezov.

mi Al_2O_3 a NaCl a bodmi na hrane Na_3AlF_6 — AlF_3 s obsahom 7,4 %, resp. 16,6 % váh. AlF_3 . Taveniny zodpovedajúce týmto rezom mali konštantný kryolitový pomer $\text{NaF} : \text{AlF}_3 = 2,5$, resp. 2,0. V koncentračných trojuholníkoch hraničnej sústavy a obidvoch rezov sa sledovalo 71 vzoriek, ktorých figuratívne body sú priesečníkmi priamkových rezov zodpovedajúcich izokoncentrátam 3, 6, 9, 12 a 15 % váh. Al_2O_3 a 5, 10, 15 a 20 % váh. NaCl . Body sa označili spôsobom podľa [5, 6]. Prvá cifra charakterizuje obsah AlF_3 , druhá obsah Al_2O_3 a tretia obsah NaCl . Zvolený spôsob štúdia sústavy a označovanie figuratívnych bodov umožňovali preverovať získané výsledky zoskupovaním do rozličných druhov rezov. Z priestorovej siete bodov vytvorenej opísaným spôsobom sa vylúčili tie body, ktorých taveniny mali podľa [9] teplotu primárnej kryštalizácie nad pracovnou teplotou (1000 °C). Bod 0,0,0 (kryolit) bol pre svoju dôležitosť do sústavy pojatý napriek tomu, že jeho teplota primárnej kryštalizácie prevyšuje pracovnú teplotu. Meranie sa uskutočnilo pri teplote 1020 °C a získané hodnoty sa podľa závislosti zistenej v [4] extrapolovali na teplotu 1000 °C.

Metóda merania a použité zariadenie

Pracovalo sa metódou $E-\tau$ kriviek, ktorú sme spolu so zariadením podrobne opísali v prácach [3, 4]. Pracovná teplota sa udržiavala na 1000 ± 3 °C, pričom sa namerané hodnoty prepočítavali presne na 1000 °C podľa teplotnej závislosti uvedenej v [4]. Elektrody sa polarizovali galvanostatickým impulzom počas 1,2 sek. S každou taveninou sa urobilo 5 paralelných meraní, z ktorých sa vypočítal priemer. Reprodukovateľnosť merania sa dosiahla tým, že tá časť záporne polarizovanej platinovej elektródy, ktorá zasahovala do taveniny, pred každým novým meraním sa odstrihovala.

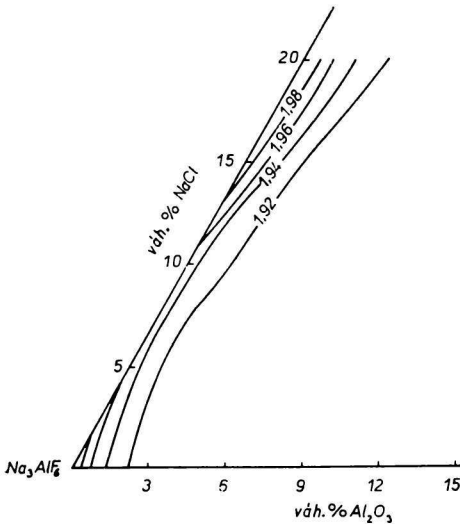
Výsledky merania a diskusia

Získané $E-\tau$ krivky sa vyhodnocovali spôsobom uvedeným v [3]. Po prepočítaní nameraných potenciálov zdržaní A , B , C , D na teplotu 1000 °C sa z 5 paralelných meraní vypočítal priemer. Za kritérium presnosti sa zvolil aritmetický priemer absolútnych hodnôt odchýlok od priemeru.

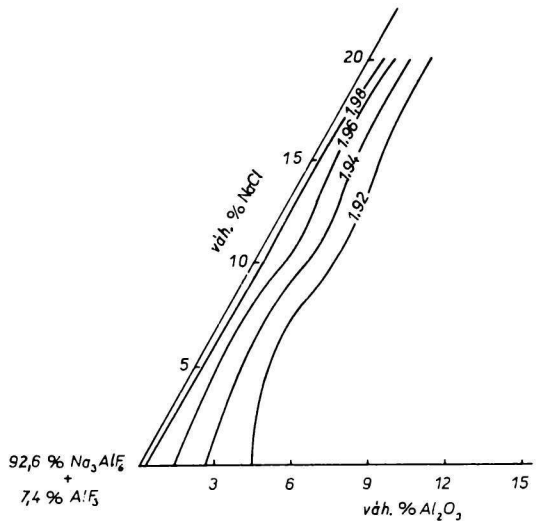
Sledované zdržania zodpovedajú v súhlase s prácou [4] procesom:

Priebeh potenciálu zdržaní *A* a *B* v závislosti od zloženia znázorňujú obr. 2 *a–c* a obr. 3 *a–c*. Z porovnania experimentálnych výsledkov vyplýva, že všetky zdržania majú v závislosti od zloženia prakticky rovnaký priebeh.

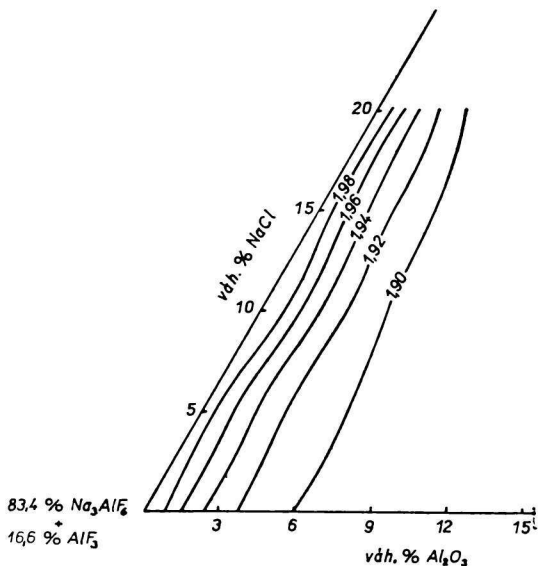

Obr. 2a. Izopotenciály zdržania *A* pri 1000 °C v sústave $\text{Na}_3\text{AlF}_6\text{—Al}_2\text{O}_3\text{—NaCl}$. Údaje na krivkách sú vo voltoch.

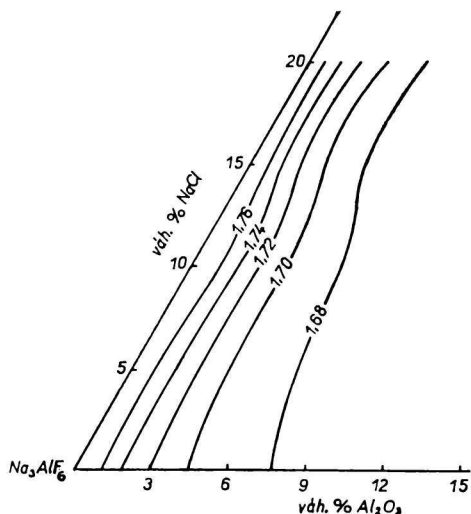

Obr. 2b. Izopotenciály zdržania *A* pri 1000 °C v rovinnom reze 1, *v, v*.

V oblasti sledovaných koncentrácií je vplyv prísady chloridu sodného na potenciál zdržaní *B* nepatrný. Takisto vplyv kryolitového pomeru sa prejavuje len veľmi málo. Naproti tomu prítomnosť kyslíčnika hlinitého značne ovplyvňuje potenciály jednotlivých zdržaní, a to najmä v oblasti nízkych koncentrácií. V oblasti koncentrácií nad 6 % Al_2O_3 sa potenciál zdržaní so zvýšením obsahu

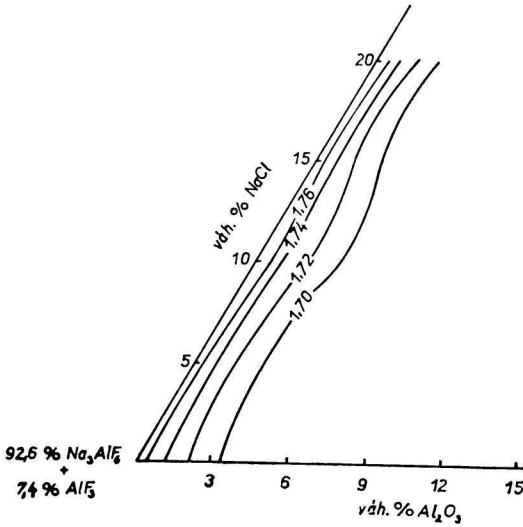

Obr. 2c. Izopotenciály zdržania *A* pri 1000 °C v rovinnom reze 2, v. v.

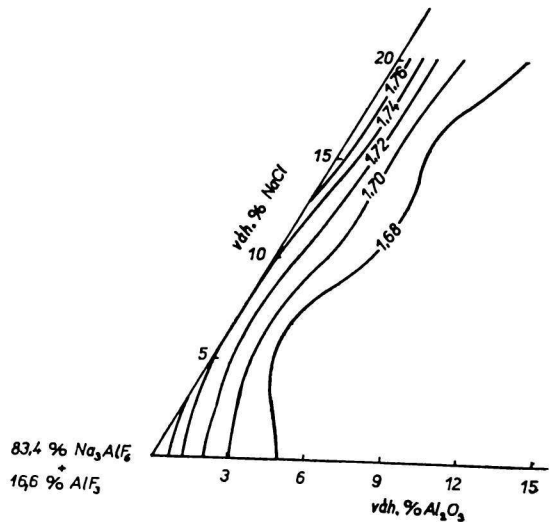

Obr. 3a. Izopotenciály zdržania *B* pri 1000 °C v sústave Na_3AlF_6 — Al_2O_3 — NaCl .

tejto zložky už nemení. Paralelný posun všetkých potenciálov k vyšším záporným hodnotám v dôsledku zníženej koncentrácie Al_2O_3 podporuje predpoklad, vyslovený v prácach [3, 4], že v danom prostredí má platínová porovnávacia elektróda funkciu kyslíkovej elektródy.

Obr. 3b. Izopotenciály zdržania B pri 1000°C v rovinnom reze 1,v,v.

Obr. 3c. Izopotenciály zdržania B pri 1000°C v rovinnom reze 2,v,v.

Ako je zrejmé z usporiadania experimentu [3], porovnávacía elektróda sa ponára priamo do taveniny, ktorá je objektom merania. Keďže zloženie taveniny, v ktorej je porovnávacía elektróda ponorená, mení sa od prípadu k prípadu, mení sa súčasne jej potenciál. Preto sa nemôžeme pri vyhodnocovaní výsledkov štúdia sústavy opierať o priamo namerané hodnoty potenciálu, ale musíme len porovnávať vzájomný vzťah potenciálu jednotlivých zdržaní. Experimentálne sa zistilo, že rozdiel hodnôt potenciálov jednotlivých zdržaní je v uvedenej oblasti približne konštantný.

Najväčší praktický dosah má vzťah medzi potenciálmi zdržaní *A* a *B*, pretože tieto reakcie môžu pri elektrolýze hliníka prebiehať v obrátenom smere. Potenciálny rozdiel medzi *A* a *B* (v priemere 0,220 V) takmer nezávisí od koncentrácie zmesi. Z tohto hľadiska nie sú teda nijaké prekážky pre praktickú aplikáciu chloridu sodného ako prísady do hliníkového elektrolytu.

ИЗУЧЕНИЕ ЭЛЕКТРОДНЫХ ПРОЦЕССОВ В РАСПЛАВАХ СИСТЕМЫ Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl МЕТОДОМ КРИВЫХ *E*—*τ*

Ц. Кубик, М. Малиновский

Институт неорганической химии Словацкой академии наук,
Братислава

Был изучен ход задержек потенциала на кривых *E*—*τ* в части системы Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl в диапазоне криолитового отношения 3,0; 2,5; 2,0 и в области концентраций Al₂O₃ 0—15 % *вес.*, NaCl 0—20 % *вес.* при 1000°. Потенциал отдельных задержек в изучаемом диапазоне концентраций практически не зависит от криолитового отношения, а также от количества NaCl. С уменьшением содержания Al₂O₃ отрицательные значения потенциала повышаются что, вероятно, обусловлено тем, что платиновый электрод сравнения имеет функцию кислородного электрода. Практически параллельный ход потенциальных задержек *A* и *B*, из которых первые приписываем окислению натрия до Na⁺ а другие окислению алюминия до Al³⁺, во всей изучаемой области концентраций показывает, что при применении NaCl в качестве добавки в электролит для производства алюминия опасность выделения натрия не увеличивается.

Перевел М. Федоронько

STUDIUM DER ELEKTRODENPROZESSE IN SCHMELZEN DES SYSTEMS Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl MITTELS DER METHODE DER *E*—*τ* KURVEN

С. Кубик, М. Малиновский

Institut für anorganische Chemie der Slowakischen Akademie der Wissenschaften,
Bratislava

Es wurde der Verlauf der Potentialverzüge auf den *E*—*τ* Kurven in einem Teil des Systems Na₃AlF₆—AlF₃—Al₂O₃—NaCl im Bereich des Kryolithverhältnisses 3,0; 2,5; 2,0 und im Gebiet der Konzentrationen Al₂O₃ 0—15 Gew.-%, NaCl 0—20 Gew.-%

bei 1000 °C untersucht. Das Potential der einzelnen Verzüge im untersuchten Konzentrationsintervall hängt praktisch weder vom Kryolithverhältnis noch von der NaCl-Menge ab. Mit der Abnahme des Al_2O_3 steigen die negativen Werte des Potentials an, was wahrscheinlich dadurch verursacht wird, daß die Platin-Bezugselektrode die Funktion einer Sauerstoffelektrode ausübt. Der praktisch parallele Verlauf der Potentialverzüge *A* und *B*, von denen man den ersten Verzug der Oxydation des Natriums zu Na^+ und den zweiten der Oxydation des Aluminiums zu Al^{3+} zuschreibt, zeigt im gesamten, diesem Studium unterworfenen Gebiet der Konzentrationen, daß sich bei der Applikation von NaCl als Zusatzes in den Elektrolyten für die Aluminiumerzeugung die Gefahr eines Ausscheidens von Natrium nicht erhöht.

Übersetzt von K. Ullrich

LITERATÚRA

1. Abramov G. A. a spol., *Teoretičeskije osnovy elektrometallurgii aluminija*, 267. Metallurgizdat, Moskva 1953.
2. Antipin L. N., *Ž. fz. chim.* **30**, 1767 (1956).
3. Kubík C., Malinovský M., *Chem. zvesti* **21**, 920 (1967).
4. Kubík C., Malinovský M., *Chem. zvesti* **22**, 34 (1968).
5. Malinovský M., Matiašovský K., Kubík C., *Chem. zvesti* **15**, 529 (1961).
6. Malinovský M., Matiašovský K., Kubík C., *Chem. zvesti* **15**, 617 (1961).
7. Matiašovský K., Malinovský M., Plško E., Kubík C., *Chem. zvesti* **14**, 487 (1960).
8. Matiašovský K., Malinovský M., *Hutn. listy* **19**, 37 (1964).
9. Matiašovský K., Malinovský M., *Chem. zvesti* **15**, 241 (1961).

Do redakcie došlo 26. 9. 1967

V revidovanej podobe 14. 7. 1968

Adresa autorov:

Ing. Ctirad Kubík, CSc., doc. Ing. Milan Malinovský, CSc., Ústav anorganickéj chémie SAV, Bratislava, Dúbravská cesta 5.